

Capitolul I. Considerații cu caracter introductiv privind plângerea, plângerea prealabilă, denunțul și sesizarea din oficiu

§1. Considerații generale privind sesizarea organelor de urmărire penală

1. Printre drepturile și libertățile fundamentale prevăzute de Constituția României, **accesul liber la justiție** este reglementat de art. 21, având următorul conținut:

„(1) Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.

(2) Nicio lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept”.

În textul constituțional, termenul „justiție” are o accepțiune *lato sensu*, legiuitorul având în vedere nu doar instanțele judecătorești, ci organele judiciare în ansamblu (instanțele de judecată, Ministerul Public și organele de cercetare penală). De asemenea, art. 51 din legea fundamentală recunoaște dreptul cetățenilor și organizațiilor legal constituite de a adresa autorităților publice petiții formulate în numele semnatarilor sau colectivelor pe care le reprezintă, dar instituie și obligația corelativă a acestora din urmă de a răspunde în termenele și condițiile stabilite de lege^[1].

În majoritatea situațiilor, persoanele fizice/juridice care se adresează autorităților solicită rezolvarea unor probleme care pot/nu pot fi circumscrise competenței respectivei instituții ori sesizează anumite nereguli/illegalități despre care au cunoștință, referitoare la persoane sau fapte. În plus, legiuitorul a pre-

---

[1] Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public (M. Of. nr. 663 din 23 octombrie 2001), precum și Normele metodologice de aplicare, aprobate prin H.G. nr. 123/2002 (M. Of. nr. 167 din 8 martie 2002); ordinele, ghidurile și dispozițiile emise la nivelul unor ministere, în completarea și aplicarea Legii nr. 544/2001; O.G. nr. 27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor (publicată în M. Of. nr. 84 din 1 februarie 2002, aprobată prin Legea nr. 233/2002, publicată în M. Of. nr. 296 din 30 aprilie 2002).

văzut și obligația sesizării din oficiu/autosesizării persoanelor care lucrează în cadrul autorităților publice, în cazul în care află despre aspecte de încălcare/încercare de încălcare a legii, mai ales în situația săvârșirii celor mai grave fapte antisociale – infracțiunile [art. 221 alin. (1) și art. 227 C. proc. pen.]. Așadar, avem, pe de o parte, dreptul cetățenilor și organizațiilor legal constituite de a adresa autorităților publice cereri, reclamații, sesizări sau propuneri, indiferent de modalitatea formulărilor (în scris, verbal, prin poșta electronică etc.), iar, pe de altă parte, obligațiile corelative ale autorităților, prin personalul care își desfășoară activitatea în cadrul acestora, de a primi sesizările, a le soluționa conform competenței și prevederilor legale sau/și de a se autosesiza în cazul în care află despre anumite ilegalități.

Desigur, accesul neîngrădit și efectiv la justiție are forme diverse de manifestare:

- în situațiile *stricto sensu* în care se pot depune, în mod direct ori prin reprezentanți, plângeri, reclamații, sesizări, cereri etc., fie în scris, fie verbal;

- prin legiferarea dreptului de a face plângere împotriva măsurilor luate și a actelor întocmite de organele de constatare, organele de cercetare penală și procuror (art. 275-278 C. proc. pen.);

- dreptul de a exercita căile ordinare și extraordinare de atac în fața instanțelor judecătorești etc.

Fără acest drept nu ar putea fi puse în practică și, implicit, verificată respectarea celorlalte drepturi fundamentale consacrate în Declarația Universală a Drepturilor Omului, în Convenția europeană a drepturilor omului, în Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și în alte tratate la care România este parte.

Din acest punct de vedere, dreptul de acces la justiție constituie premisa garantării celorlalte drepturi.

În mod concret, în cazul actelor prin care procurorul pune capăt conflictului de drept penal (rezoluția de neîncepere a urmăririi penale, ordonanța de scoatere de sub urmărire penală ori încetare a urmăririi penale), fiind vorba de acte prin care se înfăptuiește justiția, Curtea Constituțională^[1] a precizat că este firesc ca acestea să fie verificate și confirmate ori infirmate de

---

[1] Decizia nr. 486 din 2 decembrie 1997 (M. Of. nr. 105 din 6 martie 1998).

instanțele judecătorești, singurele autorități prin a căror activitate se realizează justiția.

2. În cazul organelor de urmărire penală, parte componentă a organelor judiciare, declanșarea activității acestora este condiționată, în toate cazurile, de încunoștințarea despre săvârșirea unei infracțiuni. Mijlocul prin intermediul căruia este informat organul judiciar despre săvârșirea unei infracțiuni poartă denumirea de **act de sesizare**^[1]. În cazul acestora, sesizarea nu înseamnă doar o simplă informare, ci întocmirea actului în condițiile prevăzute de lege, astfel încât organul de urmărire penală să fie investit/abilitat să poată începe cercetările^[2] și să își desfășoare activitatea în continuare, având efectul unui act dinamizator care, de regulă, constituie temeiul și punctul de plecare al desfășurării procesului penal^[3].

Sesizarea poate fi definită ca un act procesual prin care subiectul îndreptățit se adresează organului judiciar cu solicitarea desfășurării activităților pe care legea i le conferă ca atribuții funcționale. De asemenea, ea presupune încunoștințarea mai mult sau mai puțin completă a organului de urmărire penală despre săvârșirea unei infracțiuni și obligarea lui la desfășurarea activităților prevăzute de lege pentru realizarea obiectului urmăririi penale, astfel cum este reglementat de art. 200 C. proc. pen.^[4]

Analizând reglementările actuale în vigoare în privința sesizării organelor judiciare, se poate afirma, fără a greși, că abilitarea organului de urmărire penală de a desfășura cercetările, ulterior sesizării, numai prin anumite modalități nu are forma strictă a circumstanțelor de investire a instanței de judecată. Astfel, nerespectarea dispozițiilor referitoare la sesizarea instanței de judecată atrage nulitatea absolută [conform art. 197 alin. (2) C. proc. pen.], această consecință nefiind valabilă în

---

[1] I. Neagu, *Drept procesual penal*. Tratat, Ed. Global Lex, București, 2002, p. 519.

[2] N. Volonciu, *Tratat de procedură penală*, vol. II, ed. a 3-a, Ed. Paideea, București, 1997, p. 53-54.

[3] *Idem*, p. 54; V. Dongoroz, S. Kahane, G. Antoniu, C. Bulai, N. Iliescu, R.M. Stănoiu, *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea specială*, vol. II, Ed. Academiei, București, 1976, p. 36 (citată în continuare *V. Dongoroz și colab.*).

[4] *Idem*, p. 54.

cazul organului de cercetare penală^[1]. Acestuia din urmă i se oferă o mai mare elasticitate, în scopul asigurării unei intervenții mai prompte și eficiente, legiuitorul căutând să nu diminueze modalitatea de acțiune a organelor de urmărire penală prin forme sau reglementări riguroase ale sesizării^[2]. Acest argument se datorează în principal competenței lărgite conferite de legiuitor organelor de urmărire penală (conform art. 207 C. proc. pen.), coroborată cu resursele umane și materiale ale acestora, neimpunând astfel asupra **principiului operativității procesului penal**.

3. Modurile de sesizare a organelor de urmărire penală sunt variate, iar literatura de specialitate a stabilit diferite criterii de clasificare^[3].

Sub aspectul sursei din care provine, sesizarea poate fi din afară (**externă**) și din oficiu (**internă**). Sesizarea externă se face prin plângere sau denunț (moduri obișnuite de sesizare), dar și prin modurile speciale de sesizare întâlnite în situațiile în care anumite persoane au obligația să informeze despre săvârșirea unei infracțiuni^[4], fiind denumite și **referințe obligatorii**^[5]. Astfel, potrivit art. 170 (nedenunțarea) și art. 262 C. pen. (nedenunțarea unor infracțiuni), persoanele care au cunoștință despre vreuna dintre infracțiunile prevăzute în art. 155-163, art. 165, art. 166¹ și art. 167, respectiv cele de la art. 174, art. 175, art. 176, art. 211, art. 212, art. 215¹, art. 217 alin. (2)-(4), art. 218 alin. (1) și art. 276 alin. (3) C. pen. au obligația să sesizeze organele judiciare. Aceeași obligație există și pentru organele de constatare prevăzute în art. 214 și art. 215 C. proc. pen.

Sesizarea poate fi **primară** (când încunoștințarea despre săvârșirea unei infracțiuni a ajuns pentru prima oară în fața unui organ de urmărire penală) și **complementară** [în cazul în care sesizarea a trecut pe la alt organ de urmărire penală, care și-a declinat competența, conform art. 210 alin. (2) combinat cu

---

[1] N. Volonciu, op. cit., 1997, p. 54.

[2] E.V. Ionășeanu, Procedura începerii urmăririi penale, Ed. Militară, București, 1979, p. 73.

[3] I. Neagu, op. cit., 2002, p. 519-520; N. Volonciu, op. cit., 1997, p. 54-55; V. Rămureanu, Sesizarea organelor judiciare în reglementarea noului Cod de procedură penală, în R.R.D. nr. 3/1969, p. 25-27.

[4] I. Neagu, op. cit., 2002, p. 520.

[5] V. Rămureanu, op. cit., p. 26.

art. 42 și art. 45 alin. (1) C. proc. pen.]. Apreciem că trecerea cauzei de la un organ la altul, conform art. 217 C. proc. pen., poate fi considerată sesizare complementară în situația în care ambele organe au avut cauza în instrumentare. Sunt sesizări primare plângerea, denunțul, modurile speciale de sesizare și sesizarea din oficiu.

Unii autori consideră că un organ de urmărire penală poate fi sesizat, în legătură cu aceeași cauză, o dată sau de mai multe ori. Sub acest aspect, sesizarea poate fi **principală** (sesizare inițială) și **secundară** (art. 333 C. proc. pen. fiind abrogat, rămâne valabilă prevederea referitoare la extinderea acțiunii sau procesului penal potrivit art. 335-337 C. proc. pen.)^[1]. În asemenea condiții, considerăm că ar trebui ca restituirea dispusă de procuror conform art. 231-232 C. proc. pen. să fie considerată sesizare secundară.

Sub aspectul valorii informațiilor primite despre săvârșirea unei infracțiuni, legea nu face nicio diferențiere între modurile de sesizare menționate. Organele de urmărire penală pot fi sesizate cu privire la săvârșirea unei infracțiuni atât din sursă externă, cât și din oficiu, iar problema sesizată poate fi aceeași. În acest caz, vor fi exploatate ambele surse informaționale.

Legea prevede expres și anumite situații în care sesizarea trebuie să se facă într-un anumit mod, condițiile stipulate având caracter *sine qua non*, inexistența lor ducând la imposibilitatea organelor de urmărire penală de a începe procesul penal. Astfel, art. 221 alin. (2) C. proc. pen. prevede că, în situația în care, potrivit legii, punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la **plângerea prealabilă a persoanei vătămate** [de exemplu, este cazul infracțiunilor prevăzute de art. 180 și art. 181, art. 193, art. 197 alin. (1), art. 210 și art. 213 etc. C. pen.] ori necesită o **sesizare specială**, urmărirea penală nu poate începe în lipsa acestora. De exemplu, în cazul infracțiunilor contra ordinii și disciplinei militare prevăzute de art. 331-334 C. pen. – absența nejustificată, dezertarea, călcarea de consemn și insubordonaarea, acțiunea penală se pune în mișcare numai la sesizarea comandantului, conform art. 337 C. pen. De asemenea, potrivit art. 278 C. pen., acțiunea penală pentru faptele prevăzute în art. 273 alin. (1), art. 274 alin. (1) și art. 275 alin. (1) și (2) din același cod se pune în mișcare numai la sesizarea organelor

---

[1] N. Volonciu, op. cit., 1997, p. 55.

competente ale căilor ferate. Reglementări identice referitoare la plângerea prealabilă există și în legi speciale, exemplificând Legea nr. 11/1991 privind combaterea concurenței neloiale (art. 8), Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată [art. 39 alin. (4)], Legea nr. 53/2003 privind Codul muncii, republicată [art. 263 alin. (1)] etc.

Codul penal prevede și o autorizare specială a organului prevăzut de lege: este cazul infracțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării, contra siguranței statului român sau contra vieții unui cetățean român ori prin care s-a adus o vătămare gravă integrității corporale sau sănătății unui cetățean român, când sunt săvârșite de un cetățean străin sau de o persoană fără cetățenie care nu domiciliază pe teritoriul țării, față de care punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai cu **autorizarea prealabilă a procurorului general** al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, iar urmărirea penală nu poate începe în lipsa acesteia.

Alineatul (2) al art. 171 C. pen. instituie interdicția începerii urmării penale fără **exprimarea dorinței guvernului străin** în cazul infracțiunilor contra vieții, integrității corporale, sănătății, libertății sau demnității, săvârșite împotriva reprezentantului unui stat străin, aspect întărit de prevederile art. 221 alin. (3) C. proc. pen., iar art. 221 alin. (4) C. proc. pen. subliniază necesitatea urgenței sesizării, precum și obligația ca aceasta din urmă să fie însoțită de anumite documente necesare începerii urmării penale și soluționării cauzei. Astfel, când prin săvârșirea unei infracțiuni s-a produs o pagubă unei unități la care se referă art. 145 C. pen., unitatea păgubită este obligată să sesizeze de îndată organul de urmărire penală, să prezinte situații explicative privind întinderea pagubei, date cu privire la faptele prin care paguba a fost pricinuită și să se constituie parte civilă. Conform art. 227 din același act normativ, aceste obligații incumbă persoanelor cu funcții de conducere, celor cu atribuții de control și salariaților/funcționarilor societăților în cauză.

Sesizarea trebuie să se facă într-un anumit termen, în caz contrar organele judiciare nu vor mai avea posibilitatea legală de a trage la răspundere pe făptuitor. Aceste termene diferă în funcție de:

– tipul infracțiunilor (dacă se urmăresc sau nu la plângerea prealabilă, în caz afirmativ, termenul este de 2 luni din ziua în

care persoana vătămată sau reprezentantul acesteia a știut cine este făptuitorul) și

– limitele de pedeapsă (maximul special) prevăzute de legiuitor pentru fiecare infracțiune în parte (exceptând pe cele anterioare), raportat la termenele de prescripție a răspunderii penale (prevăzute de art. 122 C. pen.), ale căror efecte sunt totale (exceptând infracțiunile imprescriptibile).

Desigur, legiuitorul a reglementat și prescripția executării pedepsei (art. 125 C. pen.), dar în acest caz este înlăturată doar executarea pedepsei principale (exceptând, desigur, infracțiunile contra păcii și omenirii, cele prevăzute în art. 174-176 C. pen. și infracțiunile intenționate urmate de moartea victimei, care sunt imprescriptibile).

4. Reglementări specifice există și în privința titularilor (persoanele care au dreptul să depună plângere). În principiu, orice persoană fizică sau juridică are dreptul să se adreseze organelor judiciare, însă, după cum vom vedea, în anumite cazuri, legiuitorul a conferit doar anumitor persoane acest drept [reprezentanții legali au dreptul să formuleze plângeri în numele persoanelor fără capacitate de exercițiu ori să încuviințeze plângerile formulate de persoane cu capacitate de exercițiu restrânsă, conform art. 222 alin. (6) și art. 284 alin. (2) C. proc. pen.], tocmai în scopul asigurării unei protecții eficiente anumitor categorii de persoane.

5. Nu orice organ de urmărire penală este competent să soluționeze plângerile adresate de diferite persoane. În acest sens, trebuie să se țină cont de dispozițiile referitoare la competența personală, materială și teritorială. În toate cazurile când organele de urmărire penală se sesizează din oficiu, sunt obligate să încheie un proces-verbal și să constate fapta/faptele comise.

Reglementările speciale referitoare la procedura în cazul infracțiunilor flagrante și cele care se urmăresc la plângerea prealabilă întăresc cele arătate mai sus.

Toate acestea reprezintă condiții de fond și de formă privind sesizarea.

6. Efectul imediat al sesizării legale a organelor de urmărire penală poate consta în:

- declanșarea verificărilor în stadiul actelor premergătoare începerii urmăririi penale (conform art. 224 C. proc. pen.);
- începerea urmăririi penale, în situația în care există un minim de date care să permită organului de urmărire penală să ajungă la presupunerea rezonabilă că s-a săvârșit o infracțiune și nu rezultă vreunul dintre cazurile de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale prevăzute în art. 10 C. proc. pen. [conform art. 228 alin. (1), (1¹) și (3¹) C. proc. pen.];
- neînceperea urmăririi penale, dacă sunt întrunite condițiile legale [conform art. 228 alin. (4), respectiv art. 228 alin. (2) coroborat cu art. 230 C. proc. pen.].

§2. Oficialitatea – principiu fundamental al procesului penal

7. Conform accepțiunii de origine, termenul de proces provine din latinescul „*procedere*”, ceea ce înseamnă a evolua, a avansa, a progresa. Denumirea de proces penal derivă de la specificul activității judiciare, care se desfășoară progresiv, începând cu sesizarea organelor judiciare, continuând cu descoperirea infracțiunii, a infractorului, asigurarea probațiunii și până la punerea în executare a hotărârii judecătorești penale. De altfel, aceste aspecte sunt prevăzute de însuși scopul procesului penal^[1].

Declanșarea activității organelor de urmărire penală^[2] este condiționată, în toate cazurile, de încunoștințarea acestora despre săvârșirea unei infracțiuni. Acest din urmă fapt dă naștere **raportului juridic de drept substanțial** care, în conținutul său,

---

[1] Art. 1 C. proc. pen.: „(1) Procesul penal are ca scop constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală.

(2) Procesul penal trebuie să contribuie la apărarea ordinii de drept, la apărarea persoanei, a drepturilor și libertăților acesteia, la prevenirea infracțiunilor, precum și la educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor”.

[2] Art. 201 C. proc. pen.: „(1) Urmărirea penală se efectuează de către procurori și de către organele de cercetare penală.

(2) Organele de cercetare penală sunt: a) organele de cercetare ale poliției judiciare; b) organele de cercetare speciale”. În continuare sunt precizate condițiile prevăzute pentru a putea face parte din organele de cercetare ale poliției judiciare.

cuprinde, între altele, dreptul organelor competente de a trage la răspundere penală pe făptuitor și obligația acestuia din urmă de a suporta sancțiunea penală^[1]. Altfel spus, statul are dreptul și obligația de a realiza pretenția punitivă, care rezultă din săvârșirea unei infracțiuni, prin intermediul procesului penal^[2]. În concluzie, de fiecare dată când s-a săvârșit o infracțiune, organele judiciare au obligația de a desfășura activitatea procesuală. Pe acest temei se bazează existența **principiului oficialității sau obligativității**^[3].

Conform art. 2 alin. (2) C. proc. pen., „Actele necesare desfășurării procesului penal se îndeplinesc din oficiu, afară de cazul când prin lege se dispune altfel”. Astfel, de regulă, în situația săvârșirii unei infracțiuni, procesul penal începe din oficiu, fără a fi nevoie de o sesizare venită din partea unei persoane ori de o solicitare anume. După cum vom vedea și în secțiunea următoare, în reglementarea procesual penală română, înscrierea oficialității ca regulă de bază a procesului penal a determinat fixarea obligațiilor pe care le au organele judiciare penale în legătură cu declanșarea și desfășurarea fiecărei faze a procesului penal, existând și excepții de la această regulă.

Oficialitatea urmăririi penale este susținută și dezvoltată de reglementările:

– art. 228 C. proc. pen., care prevede obligația organelor competente de a începe urmărirea penală^[4];

– art. 232 C. proc. pen., în care este prevăzută obligația continuării efectuării actelor premergătoare ori începerii/continuării urmăririi penale;

– art. 241 C. proc. pen. referitor la obligația efectuării de acte specifice în situația suspendării urmăririi penale;

– art. 262 C. proc. pen., în care este înscrisă obligația procurorului de a dispune trimiterea în judecată a inculpatului dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege, etc.

După începerea urmăririi penale, procesul se desfășoară din oficiu, activitățile și măsurile procesuale înfăptuindu-se din ini-

---

^[1] I. Neagu, *Drept procesual penal*. Tratat, Ed. Global Lex, București, 2004, p. 95.

^[2] T. Pop, *Drept procesual penal*, vol. I, Tipografia Națională, Cluj, 1946, p. 99.

^[3] N. Volonciu, *Tratat de procedură penală*, vol. I, ed. a 4-a, Ed. Paideea, București, 2003, p. 84.

^[4] I. Neagu, *op. cit.*, 2004, p. 96.

țiativa organelor judiciare. Deși unele activități se îndeplinesc și la cererea părților, aceasta nu exclude posibilitatea, uneori chiar obligația realizării lor din inițiativa organelor de urmărire penală^[1], în baza și a **rolului activ** al acestora, având ca scop aflarea adevărului prin lămurirea cauzei sub toate aspectele.

După cum bine s-a apreciat în literatura de specialitate^[2], aplicarea principiului oficialității face ca stingerea procesului penal să aibă loc numai prin soluționarea definitivă a cauzei sau prin intervenția unor împrejurări de natură a împiedica punerea în mișcare ori exercitarea în continuare a acțiunii penale (cazurile prevăzute de art. 10 C. proc. pen.).

În ceea ce privește **oficialitatea fazei de judecată**, aceasta este dezvoltată și susținută prin prevederile:

– art. 313 C. proc. pen., în care sunt menționate obligațiile ce revin instanței în cadrul măsurilor premergătoare ședinței de judecată;

– art. 320-324 C. proc. pen. referitoare la cererile, excepțiile, lămuririle pe care le solicită din oficiu președintele instanței, ordinea cercetării judecătorești, procedura ascultării inculpaților;

– art. 345 și art. 346 C. proc. pen. privind obligația rezolvării acțiunii penale și civile etc.

Nu în ultimul rând, **oficialitatea fazei de punere în executare a hotărârii judecătorești penale** este reglementată de dispozițiile art. 418 C. proc. pen. referitoare la obligația primei instanțe de judecată de a pune în executare hotărârea instanței penale rămasă definitivă.

Ca o consecință a precizărilor anterioare putem afirma că oficialitatea presupune excluderea posibilității pentru părți de a opri continuarea procesului penal, stingerea cauzei intrând exclusiv în atribuțiile organului judiciar, dar și în aceste situații vorbim despre regula generală, existând anumite excepții (limitări) de la aceasta, după cum vom vedea în secțiunea următoare.

---

[1] În situația efectuării de constatări ori expertize tehnico-științifice sau medico-legale, confruntări, audieri de martori etc. (a se vedea în acest sens dispozițiile art. 78, art. 87, art. 112-117, art. 124, art. 125 C. proc. pen.).

[2] N. Volonciu, op. cit., 2003, p. 85.

8. Nu putem discuta despre principiul oficialității, specific procesului penal, fără a face o paralelă cu **principiul disponibilității**, specific, de regulă^[1], acțiunii civile.

Disponibilitatea este principiul în virtutea căruia persoanele au libertatea ca, pentru ocrotirea drepturilor sau intereselor lor legal protejate, încălcate ori contestate, să se adreseze – dacă vor – organelor judiciare și, după ce au pornit procesul, fie să urmărească dreptul reclamat până la recunoașterea sau realizarea lui efectivă, fie să renunțe la obiectul litigiului ori numai la mijloacele procesuale pe care legea le pune la îndemână pentru apărarea drepturilor subiective. Altfel spus, procesul civil este caracterizat de dreptul părților de a dispune de obiectul procesului și de mijloacele procesuale acordate de lege. De regulă, instanța civilă nu se investeste din oficiu. Titularul dreptului subiectiv încălcat ori contestat este cel care sesizează instanța și care poate aprecia dacă este sau nu cazul să pornească procesul civil.

Principiul disponibilității cuprinde următoarele drepturi specifice părților:

- de a porni sau nu procesul civil (de a intenta acțiunea);
- de a determina limitele cererii de chemare în judecată ori ale apărării;
- de a renunța la judecată sau la dreptul subiectiv și de a stinge litigiul printr-o tranzacție;
- de a ataca sau nu hotărârea judecătorească și de a continua sau nu în calea de atac exercitată;
- de a cere executarea silită a hotărârii judecătorești ori de a renunța la executare.

Acestea sunt principalele trăsături ale principiului disponibilității, pe care, desigur, nu le voi dezvolta, neconstituind tema prezentei lucrări.

9. În ceea ce privește **oficialitatea procesului penal**, dispozițiile legale menționate anterior nu epuizează nici pe departe

---

^[1] În anumite cazuri, disponibilitatea este înlăturată/îngrădită și în materie civilă. De exemplu, exercitarea acțiunii civile în legătură cu promovarea intereselor persoanelor puse sub interdicție, ale minorilor și persoanelor dispărute (a se vedea art. 45 C. proc. civ., care dă dreptul procurorului de a introduce acțiuni civile, precum și, în situațiile când acestea sunt obligatorii, de a exercita căile de atac și de a cere punerea în executare a hotărârilor judecătorești pronunțate).

suita reglementărilor prin care acest principiu este marcat pe întreg parcursul procesului penal, legiferări identice fiind prevăzute și pentru:

– îndeplinirea oricărui act procedural necesar rezolvării cauzei (art. 101 și art. 102 C. proc. pen., care reglementează percheziția domiciliară în cursul urmăririi penale și al judecării; art. 129 referitor la cercetarea la fața locului; art. 130, care reglementează procedura reconstituirii, etc.);

– luarea măsurilor procesuale (art. 162 C. proc. pen. referitor la luarea măsurilor de siguranță de către instanță, la sesizarea procurorului; art. 163 C. proc. pen. referitor la luarea măsurilor asigurătorii de către procuror sau instanță; art. 236 C. proc. pen. referitor la arestarea preventivă a inculpatului etc.).

Exemplele anterioare întăresc susținerea că principiul oficialității are caracterul unui principiu fundamental, în sensul că reprezintă o regulă care stă la baza întregii activități procesuale, fiind dezvoltat în toate cele trei faze ale procesului penal (neconstituind o regulă care privește doar una dintre faze), oglindind astfel una dintre trăsăturile esențiale ale acestuia.

În plus, doctrina a recunoscut în mare parte^[1] interdependența și uneori caracterul subsidiar între principiul oficialității și cel al aflării adevărului, afirmându-se că acesta din urmă ar fi consecința primului.

10. Potrivit reglementărilor în vigoare [art. 2 alin. (2) C. proc. pen.], „actele necesare desfășurării procesului penal se îndeplinesc din oficiu”. Din interpretarea strictă a textului rezultă că principiul oficialității este de aplicare limitată, doar în cadrul procesului penal (deci după începerea urmăririi penale și în cadrul acesteia, în timpul judecării și la punerea în executare a hotărârii judecătorești penale). Se pune întrebarea dacă acest principiu se aplică și în **faza actelor premergătoare** urmăririi penale (deci anterior declanșării procesului penal)?

---

[1] *I. Neagu*, op. cit., 2003, p. 99; *N. Volonciu*, op. cit., vol. I, p. 91; *V. Dongoroz și colab.*, op. cit., vol. I, p. 46; *Gr. Theodoru, L. Moldovan*, Drept procesual penal. Partea generală, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1979, p. 37; *P. Buneci*, Drept procesual penal. Partea generală, Ed. Fundația „România de Măine”, București, 2003, p. 45; *M. Basarab*, Drept procesual penal, vol. I, ed. a 2-a, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj, 1973, p. 36.

Din interpretarea art. 2 alin. (2) coroborat cu art. 224 C. proc. pen. nu rezultă vreo cauză de împiedicare, mai ales că teza finală a art. 2 alin. (2) prevede că legea este cea care stabilește excepțiile (pe care le voi dezvolta în secțiunea următoare).

Articolul 224 C. proc. pen. stabilește scopul actelor premergătoare ca fiind „începerea urmăririi penale”, importanța acestora rezultând din menirea lor de a completa informațiile pe care organele de urmărire penală le au cu privire la săvârșirea unei infracțiuni sau din verificarea acestor informații spre a se putea desprinde concluziile corespunzătoare în legătură cu oportunitatea, necesitatea și legalitatea începerii urmăririi penale. Mai mult, actele premergătoare fundamentează convingerea organelor de urmărire penală și în ceea ce privește neînceperea urmăririi penale.

Răspunsul la întrebarea de mai sus consider că îl oferă alin. (3) al art. 224 C. proc. pen., care recunoaște procesul-verbal în care sunt consemnate actele premergătoare ca posibil mijloc de probă (în funcție de necesitățile cauzei) și atribuie actelor premergătoare relevanța procesuală a folosirii lor în probațiunea cu efecte depline.

Atât timp cât s-a săvârșit o infracțiune și s-a periclitat una sau mai multe dintre valorile sociale protejate de legea penală, organele de urmărire penală au obligația, respectând dispozițiile procesual penale (inclusiv principiile fundamentale, deci și principiul oficialității), ca prin activitățile pe care le desfășoară și actele pe care le întocmesc să asigure realizarea scopului procesului penal așa cum este reglementat de art. 1 C. proc. pen. Principiul oficialității procesului penal dobândește astfel un caracter general de aplicare.

În concluzie, principiul oficialității își poate găsi aplicabilitatea și în situația efectuării de acte premergătoare, singurele discuții contradictorii care se pot naște în această etapă având incidență doar în ceea ce privește întinderea acestora din punct de vedere al probațiunii.

11. Un alt aspect important care necesită să fie menționat îl reprezintă stabilirea aplicabilității/inaplicabilității principiului oficialității în ceea ce privește **actele de sesizare a organelor de urmărire penală**. Desigur că voi avea în vedere modurile generale de sesizare, așa cum au fost denumite în literatura de

specialitate (plângerea, denunțul și/sau sesizarea din oficiu), și nu modurile speciale care, după cum voi argumenta în secțiunea următoare, constituie excepții de la principiul oficialității.

Conform art. 221 alin. (1), dezvoltat de art. 222 și art. 223 C. proc. pen., declanșarea activității (mecanismului procesual) organelor de urmărire penală este condiționată, în toate cazurile, de încunoștințarea acestora, referitor la săvârșirea unei infracțiuni, printr-un act de sesizare care să fie întocmit potrivit legii^[1].

În ceea ce privește sesizarea din oficiu, regula obligativității/oficialității desfășurării procesului penal rezultă din însăși denumirea modului de sesizare (desigur, am în vedere situațiile când, după efectuarea actelor premergătoare, nu rezultă vreunul dintre cazurile în care punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale este împiedicată). Altfel spus, în aceste situații, organele de urmărire penală au obligația întocmirii din oficiu a actelor necesare desfășurării procesului penal, începând chiar cu actul de sesizare și până la soluționarea completă a cauzei.

O mai completă aplicabilitate a acestui principiu nu o mai regăsim în procedura penală, deoarece, în cazul plângerii sau denunțului, actul de sesizare este primit de organul de urmărire penală, fiind întocmit de alte persoane, după care este declanșată procedura întocmirii din oficiu a celorlalte acte procedurale. Desigur, ultimele modificări ale Codului de procedură penală^[2] referitoare la actul prin care se începe urmărirea penală (doar rezoluția organului de urmărire penală supusă ulterior confirmării motivate a procurorului, nu și procesul-verbal de sesizare din oficiu) susțin cele de mai sus și asigură o confirmare a extinderii acestui principiu inclusiv pe latura actelor premergătoare urmăririi penale, chiar dacă dispozițiile art. 2 C. proc. pen. sunt limitative în acest sens.

În ceea ce privește plângerea și denunțul, punctul de aplicare a principiului oficialității este ulterior momentului primirii

---

^[1] *I. Neagu*, op. cit., p. 519.

^[2] Legea nr. 356/2006 (M. Of. nr. 677 din 7 august 2006) a abrogat dispozițiile art. 228 alin. (3) C. proc. pen. prin care era recunoscut procesului-verbal de sesizare din oficiu caracterul de act de începere a urmăririi penale, alături de rezoluția organului de cercetare penală aplicabilă în celelalte situații (plângere și/sau denunț). De asemenea, alin. (1), (2), (4) și (6) ale art. 228 C. proc. pen. au fost modificate prin Legea nr. 202/2010 (M. Of. nr. 714 din 26 octombrie 2010).

acestor acte de sesizare care investesc/abilitează/obligă organele de urmărire penală să desfășoare activități de verificare a celor reclamate, fie cu ocazia efectuării actelor premergătoare, fie după momentul începerii urmăririi penale.

Se poate astfel afirma, ca o concluzie a celor de mai sus, că principiul oficialității este de aplicabilitate imperativă indiferent de actul de sesizare primit/întocmit de organele de urmărire penală, iar sfera acestuia ar trebui să excedă procesului penal privit prin prisma celor trei faze ale sale (urmărirea penală, judecata și punerea în executare a hotărârii penale definitive), extinzându-se și în ceea ce privește activitățile desfășurate în etapa actelor premergătoare. Am în vedere faptul că procesul-verbal întocmit la finalul acestora poate constitui mijloc de probă, fiind folosit ulterior în cadrul procesului penal cu aceeași putere probatorie ca toate celelalte probe administrate și coroborate, în vederea realizării scopului procesului penal, așa cum este reglementat de art. 1 C. proc. pen.

12. Oficialitatea procesului penal, principiu de bază al acestuia, s-a impus și a fost reglementată ca o necesitate de prim ordin asupra căreia nu se mai poate specula și fără de care, după cum am menționat, nu poate fi concepută realizarea scopului legii penale, însăși rațiunea de a fi a procesului penal^[1].

Aceeași oficialitate a impus cu necesitate instituirea și crearea organelor specializate ale statului – organele de urmărire penală – competente și obligate să constate, să descopere săvârșirea infracțiunilor și să îi aducă din oficiu în fața instanței pe cei vinovați, pentru a fi trași la răspundere penală. Desfășurarea procesului penal în întregul său este dinamizată prin activitatea și actele procedurale îndeplinite de subiecții procesuali oficiali^[2]. Astfel, procurorul este titularul acțiunii penale, pe care o exercită în numele societății, ca reprezentant al acesteia, în toate cazurile în care aceasta se realizează din oficiu. El are dreptul și obligația corelativă, competența, și nu facultatea, de a exercita acțiunea penală, ca o consecință a principiului oficialității.

---

[1] H. Diaconescu, Oficialitatea procesului penal, în Dreptul nr. 3/2004, p. 160.

[2] V. Dongoroz și colab., Scopul procesului penal, în op. cit., p. 34.